

Latviešu periodiskie izdevumi bēgļu nometnēs. Publicēts oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis", 19.09.2000., Nr. 325/326 (2236/2237) <https://www.vestnesis.lv/ta/id/10830>

Laidiens: 19.09.2000., Nr. 325/326 (2236/2237)

Velga Kinca (Latvija):

Latviešu periodiskie izdevumi bēgļu nometnē

Īstais nometņu periodikas laiks sākās ar UNRRA (*United Nations Relief and Rehabilitation Agency* – Apvienoto Nāciju palīdzības un izvietošanas aģentūra) nometņu rašanos (250–300 nometnes ar 120 tūkstošiem latviešu bēgļu). Kopā var rēķināt ap 250 izdevumu, sākot no sienas avīzēm līdz lielajai presei – iespīestām avīzēm un žurnāliem. Lielākā daļa no tiem – vietējie informatīvie izdevumi, tā sauktā mazā nometņu prese, kas uzskatāma par visīpatnējāko un raksturīgāko trimdas periodikas daļu. Esmu izskatījusi vairākus desmitus vietējo nometņu izdevumu, gan mikrofilmu formā, gan oriģinālus, arī ar adresāta vārdu virsū. Tie lasāmi kā dokumentāla vēstures liecība, piemēram, ziņas par pārtikas devām, apģērbu sadali, padomju komisāru ierašanos, lai aģitētu par atgriešanos Latvijā. Ir aicinājumi pārrakstīt grāmatas un kādreiz zinātos dzejoļus un nodot tos grāmatu galdā. Ir humors un satīra, DP tautas dziesmas ("Maza mūsu nometnīte,/ Bet diženi turējās,/ Ik pusgadu trijas reizes/ Komiteju pārvēlēja"). "Vēstis Fišbahā", "Sidrabene" un "Tāli Taki" Lībekā, "Nākotnes Ceļš" Ķīlē, "Valkas Ziņas" pie Nirnbergas, "Virburgas Latviešu Vēstis" – šie nometnes izdevumi ir vieni no labākajiem, saturīgākajiem, ko apskatīju. Parādījās arī tādi mazi izdevumi, kur negribētu komismu rada pilnīgi nesaderīgu rakstu salikšana līdzās un nesamērība apjomā. Arī tas pieder pie laikmeta, jo ne jau katrā nometnē bija kāds profesionāls žurnālists vai rakstnieks. Kā sava veida kuriozi minami dīvainie burtu savienojumi, lai atveidotu garuma un mīkstinājuma zīmes. Laikraksta "Degsme" pirmie divi numuri iznāca pat vecajā ortogrāfijā. Protams, lielākā izdevumu daļa iznāca rotēti.

Apskatot Rietumvācijas karti, var secināt, ka visa "Mazā Latvija" bija aptverta ar latviskiem preses izdevumiem. Plašākie un nozīmīgākie no tiem amerikāņu zonā seši laikraksti: "Latvju Domas", "Jaunās Ziņas", "Tēvzeme", "Latviešu Vēstnesis", "Latviešu Ziņas", "Latvija" un seši žurnāli: "Sauksme", "Ceļš", "Ilustrētais Vārds", "Laiks", "Latvju Domas" un "Daugavas Vanagi". Angļu zonā ar plašāku nozīmi tikai viens laikraksts – "Nedēļas Apskats" un divi žurnāli: "Jaunais Vārds" (tas arī angļu valodā) un "Tilts". Par novadu presi varētu uzskatīt laikrakstus amerikāņu zonā: "Dievzemīte", "Bavārijas Latviešu Vēstnesis", "Dzintarzeme", "Dzimtenes Balss", "Latgola" un žurnālus "Trīs Zvaigznes" (īnteresants daidžesta tipa žurnāls), "Dzeīve", "Jersika" un "Jaunā Dzīve". Angļu zonā četri laikraksti ar nozīmi tuvākā apvidū – "Trimda", "Lībekas Vēstnesis", "Balss" un "Apskats", trīs žurnāli – "Laiks" (nejaukt ar Helmāra Rudziša izdoto!), "Varavīksna" un "UNRRA Magazine" (kura vienīgo numuru tūlīt aizliedza).

Nometņu izdevumos daudz literāru vērtību, noformējumā dažādā veidā izmantotas gan gleznu un grafiku reprodukcijas, gan pašdarbnieku zīmējumi, tur ir R. Birzgaļa, E. Rirdāna, E. Keiša karikatūru sērijas par ļoti dažādām tēmām, pirmreizīgi atklājas tā laika politiskie notikumi, ir apceres par tālākajām mītnes zemēm un ziņas no pirmajiem izceļotājiem. Daudz ir informācijas no okupētās Latvijas.

Nujorkas Publiskā bibliotēka ir ieguvusi, ar daļēju trimdas organizāciju un privātpersonu ziedojumu atbalstu, monumentālo Minsteres universitātes bibliotēkas no 1944. līdz 1952.gadam publicēto 216 latviešu trimdas laikrakstu, biļetenu un žurnālu mikrofilmu krājumu. Šis mikrofilmēšanas pasākums tika īstenots Ojāra Roziša vadībā. Viņš ir arī sastādījis filmēto izdevumu katalogu — "Latviešu trimdas laikraksti 1944–1952". Minsteres universitātes nofilmēto izdevumu krājumā ir vai visi tālaika ievērojamākie latviešu trimdas laikraksti: Stokholmas "Latvju Ziņas", Berlīnes "Latviešu Balss", vēlāk "Latvju Balss", Eslingenas "Latviešu Ziņas", Augsburgas "Latvju Domas", Minchenes "Bavārijas Latviešu Vēstnesis", Detmoldas "Nedēļas Apskats", Ansbachas "Jaunās Ziņas" u. c. Mikrofilmēti arī daudzo latviešu bēgļu nometņu biļeteni un apkārtraksti, kas tika izdoti Blombergā, Detmoldā, Dillingenā, Eslingenē, Fišbachā, Grēvenē, Karlsrūē, Kaselē, Kemptenē, Kleinkecā, Lībekā, Oldenburgā, Valkas nometnē, Vircburgā, Vīsbādenē un daudzās citās vietās Vācijā, Austrijā un Dānijā. Interesanti ir dažādie leģionāru izdevumi, klajā laisti gan pirms kapitulācijas, gan arī gūstekņu nometnēs Pudosā un Zēdelgemā. Plaši pārstāvēti dažādu draudžu un sportam veltīti izdevumi. Filmēts arī liels skaits dažādu organizāciju — kā skautu, gaidu, Sarkanā Krusta un Daugavas Vanagu — publikāciju. Vēsturniekus jo sevišķi varētu interesēt latviešu trimdas centrālo organizāciju regulāri publicētie darbības pārskati. Filmēti ir arī žurnāli "Ceļš", "Latvju Domas" (nesajaukt

<http://libris.kb.se/bib/11891093>



Lettische Exilzeitungen [microform] : Latviešu trimdas laikraksti = Latvian exile periodicals.

Universitäts- und Landesbibliothek Münster.

Münster, Westphalia : Universitäts- und Landesbibliothek Münster, 1992-1996.

Latvian 66 microfilm reels + guide.

■ **Journal (microform)**